

Zlatá šedesátá

Československý filmový zázrak

Zatím bylo natočeno více než osmdesát rozhovorů s filmovými osobnostmi šedesátých let. Výsledkem je projekt **Zlatá šedesátá**. Ten tvoří:

- Cyklus 26 televizních portrétů vysílaných od 3. ledna 2009 každou sobotu ve 20:00 hodin na ČT 2, po nichž bude vždy následovat film ilustrující tvorbu této osobnosti
- Šest dílů dějin československé kinematografie z let 1958 – 1972
- Celovečerní distribuční film Československá filmová vlna
- Festivalové přehlídky československých filmů ze šedesátých let
- Publikace a DVD

Zajímavosti:

- První natáčecí den proběhl 29. 10. 2003 s Otakarem Vávrou, zatím poslední natáčecí den 25.6.2008 s Vojtěchem Jasným.
- Celkem proběhlo 33 natáčecích dnů v osmi etapách, v Praze na FAMU, na Vinohradech, v La Fabrice, ve VAC a v Bratislavě v SFÚ.

Zlatá šedesátá - soupis natočených respondentů (84)

Režiséři

(26)

Otakar Vávra, Jiří Krejčík, Vojtěch Jasný, Ladislav Helge, Věra Chytilová, Miloš Forman, Ivan Passer, Jan Schmidt, Jan Němec, Jiří Menzel, Hynek Bočan, Drahomíra Vihanová, Juraj Herz, Jan Švankmajer, Karel Vachek, Ivan Balada, Dušan Hanák, Juraj Jakubisko, Eduard Grečner, Dušan Trančík, Miloslav Luther, Antonín Kachlík, Jiří Suchý, Ladislav Smoček, Pavel Hobl, Vít Olmer,

Autoři námětů, scenáristi

(8)

Václav Šašek, Lubor Dohnal, Vladimír Körner, Jiří Stránský, Karol Sidon, Arnošt Lustig, Zdeněk Mahler, Vladimír Páral

Dramaturgové

(3)

Albert Marenčin, Marcela Pittermannová, Jiří Blažek

Kameramani

(12)

Stanislav Milota, Miroslav Ondříček, Andrej Barla, František Uldrich, Juraj Šajmovič, Igor Luther, Jiří Macháně, Jaromír Šofr, Ivan Šlapeta, Josef Hanuš, Stanislav Szomolányi, Tibor Biath

Fotografové

(2)

Tibor Borský, Ludvík Baran

Hudební skladatelé

(1)

Karel Mareš

Architekti

(1)

Karel Černý

Výtvarníci

(3)

Theodor Pištěk, Josef Ciller, Ivan Popovič

Střihači

(3)

Alois Fišárek, Jiřina Lukešová, Josef Valušiak

Vedoucí výroby

(4)

Jan Balzer, Jaromír Kallista, Jan Šuster, Karel Kochman

Herci

(9)

Pavel Landovský, Jan Kačer, Iva Janžurová, Marián Bielik, Ivan Palúch, Olga Šalagová, Jana Plichtová, Magda Vášáryová, Milan Lasica

Publicisti, kritici a historici

(12)

Antonín J. Liehm, Jan Svoboda, Jiří Janoušek, Galina Kopaněva, Jiří Pittermann, Pavel Branko, Richard Blech, Jelena Paštéková, Václav Macek, Jan Bernard, Ivan Klimeš, Stanislava Přádná

Vysílání portrétů filmových tvůrců v České televizi a doprovodný film:

1	3.1.2009	Miloš Forman	Černý Petr (1963)
2	10.1.2009	Otakar Vávra	Kladivo na čarodějnice (1969)
3	17.1.2009	Juraj Herz	Sběrné surovosti (1965) + Sladké hry minulého léta (1969)
4	24.1.2009	Miroslav Ondříček	Mučedníci lásky (1966)
5	31.1.2009	Věra Chytilová	Sedmikrásky (1966)
6	7.2.2009	Albert Marenčin	Slnko v sieti (r: Štefan Uher, 1962)
7	14.2.2009	Hynek Bočan	Pasták (1969)
8	21.2.2009	Ladislav Helge	Štud (1967)
9	28.2.2009	Jiří Menzel	Zločin v šantánu (1968)
10	7.3.2009	Juraj Jakubisko	Kristove roky (1967)
11	14.3.2009	Jan Kačer	Nikdo se nebude smát (1965)
12	21.3.2008	Jan Švankmajer	Historia naturae (1967), Zahrada (1968), Byt (1968), Picknick mit Weismann (1968), Tichý týden v domě (1969), Kostnice (1970)
13	28.3.2009	Zdeněk Mahler	Den sedmý - osmá noc (Evald Schorm, 1969) - Z. M. se na filmu podílel jako autor námětu a scenárista
14	4.4.2009	Drahomíra Vihanová	Zabitá neděle (1969)
15	11.4.2009	Jan Schmidt	Konec srpna v hotelu Ozon (1966)
16	18.4.2009	Lubor Dohnal	Slávnosť v botanickej záhrade (1970) - r: Elo Havetta, L.D. scénář
17	9.5.2009	Jan Němec	Sousto (školní film) + Démanty noci (1964)
18	16.5.2009	Eduard Grečner	Drak sa vracia (1967)
19	23.5.2009	Karel Vachek	Moravská Hellas (1964)
20	30.5.2009	Jiří Krejčík	Polnočná omša (1962)
21	6.6.2009	Igor Luther	Muž, ktorý luže (1968) - r: Alain Robbe-Grillet, I.L. kamera
22	13.6.2009	Stanislav Milota	Spalovač mrtvol (1968) - r: Juraj Herz, S.M.-kamera
23	20.6.2009	Ivan Balada	Archa bláznů (1969/1970)
24	27.6.2009	Vojtěch Jasný	Všichni dobří rodáci (1968)
25	4.7.2009	Dušan Hanák	322 (1969)
26	11.7.2009	Ivan Passer	Fádní odpoledne (1964) + Intimní osvětlení (1965)

Anotace k prvním šesti dílům

Jan Lukeš

Zlatá šedesátá 1/26

Miloš Forman

režisér

Kdyby si měl vybírat mezi tvorbou pod nároky ideologickými či komerčními, dal by znovu přednost druhé možnosti. Dnes slavný americký režisér natočil přesto v komunistickém Československu 60. let filmy, které patří k tomu nejlepšímu z naší kinematografie. Osud válečného sirotka ho naučil prát se se životem, věřit víc obyčejné pravdě a obyčejným lidem, své intuici a svým spolupracovníkům: Ivanu Passerovi, Jaroslavu Papouškovi a Miroslavu Ondříčkovi.

Zlatá šedesátá 2/26

Otakar Vávra

režisér

V roce 2008 ukončil po padesáti letech pedagogickou dráhu, na další film ale stále ještě myslí. První natočil jako dvacetiletý v roce 1931 a od té doby jich bylo nepřeberně, hraných i dokumentárních. Pracoval za všech režimů svého dospělého života, často jako první a vždy perfektně

připravený i jako scenárista. Není mezi českými režiséry kontroverznějšího tvůrce, který zároveň natočil tolik stěžejních snímků české kinematografie a který jako náročný učitel vychoval tolik žáků, svých budoucích konkurentů. Poslední den února mu bude 98 let.

Zlatá šedesátá 3/26

Juraj Herz

režisér

Jako dítě strávil konec války v koncentračních táborech a už odtud si odnesl docela jiný pohled na život než jeho vrstevníci. Od loutkoherectví zběhl k filmu, školil se v praxi u Zbyňka Brynycha a Jána Kadára a Elmara Klose, brzo ale šel vlastní cestou. Nejvíc ho proslavily černé komedie a horory. V roce 1987 emigroval, pracoval po celém světě, teď je zase doma a chce navázat na ducha právě těch svých filmů, které normalizační režim uložil na léta do trezoru.

Zlatá šedesátá 4/26

Miroslav Ondříček

kameraman

Oscar mu dvakrát o vlas unikl, přesto nikdo nepochybuje, že patří k extratřídě světových kameramanů. Kluk z pražského Žižkova prošel školou života, jako syn živnostníka musel začít od piky. Už v polovině 60. let stál za kamerou slavných filmů Miloše Formana, Ivana Passera či Jana Němce. Práce na domácích i zahraničních velkoprodukcích

poničila jeho zdraví, dodnes však věří v sílu filmového vyprávění světlem a stínem a snaží se to vnuknout i svým studentům.

Zlatá šedesátá 5/26

Věra Chytilová

režisérka

První dámě českého filmu bude 2. února rovných osmdesát, a právě chystá nový film. Původně studentka architektury, pak technická kreslička, laborantka, manekýnka, statistka, skriptka, asistentka režie, studentka FAMU u Otakara Vávry a nakonec režisérka, která letos završí půlstoletí aktivní filmařské dráhy. Vždy agilní a provokativní až k nesnesení, ale také nekompromisní v uměleckých a občanských nárocích i v prosazování práva na vlastní názor. Taky matka, babička a dodnes obletovaná žena.

Zlatá šedesátá 6/26

Albert Marenčin

dramaturg, scenárista

Jeden z těch, kteří před vlastní tvorbou dali přednost prosazení práce jiných. Po studiích v Paříži začínal v Čs. státním filmu v Bratislavě už v roce 1949. Od počátku 60. let prosazoval na Kolibě do života filmy Štefana Uhera, Stanislava Barabáše, Martina Hollého, Petera Solana, Eduarda Grečnera, Juraje Jakubiska, Dušana Hanáka, Ela Havetty, Leopolda Laholy či Alaina Robbe-Grilleta. Pomohl stvořit moderní

slovenskou kinematografií a doplatil na to vyhazovem od filmu v roce 1972.

Profily autorů projektu

Zlatá šedesátá

MARTIN ŠULÍK

režisér

Martin Šulík

Slovenský režisér, scenárista a producent se narodil v roce 1962 v Žilině. Vystudoval VŠMU v Bratislavě, kde dnes působí jako vedoucí Katedry filmové a televizní scenáristiky. Natočil například filmy Všetko čo mám rád (1992), Záhrada (1995), Orbis pictus (1997), povídkový Praha očima... (1999), Krajinka (2000), Klíč k určování trpaslíků (2002) nebo Sluneční stát (2005).

ČESTMÍR KOPECKÝ

producent

Co bylo impulsem pro vznik projektu Zlatá šedesátá? Jaká byla Vaše cesta k prvnímu natáčecímu dni?

Při práci na filmu Klíč k určování trpaslíků natočeného na motivy Deníků Pavla Juráčka, někdy v roce 2000, jsme si s Janem Lukešem řekli, že je třeba se věnovat československému filmu z 60. let. Následný ohlas filmu Klíč k určování trpaslíků a to, že vrátil do kin a televize i Juráčkovy filmy, nás přesvědčilo, že je to vlastně úkol. Cesta k prvnímu natáčecímu dni byla na rozdíl od cesty k poslednímu natáčecímu dni jednoduchá. Začali jsme natáčet v roce 2002 ve fotografickém ateliéru na FAMU rozhovory s Ivanem Passerem a Otakarem Vávrou. Koupili jsme si kameru, jednu vypůjčili, jednu přinesla pomocná režisérka Káťa Fialová. Všichni pracovali bez honorářů...

Mohl byste přiblížit, jaká byla vaše práce producenta na tomto dokumentárním projektu ?

Na začátku byla naše společná idea s autorem scénáře Janem Lukešem a dlouhodobá spolupráce s režisérem Martinem Šulíkem. Oba mají svá povolání a projekty a museli je na čas omezit nebo odložit. Já taktéž. Vize budoucího projektu vznikala postupně. Nejdřív jsme chtěli především zachytit žijící aktéry československé nové vlny, pak natočit cyklus o filmech šedesátých let a nakonec podat ucelenější svědectví o našich filmových dějinách té doby. Kromě hledání a definování vize jsme nutně museli projekt zajistit. Byl jsem sice producentem televizních cyklů Bigbít a Dějiny samizdatu, ale tady jsem najednou stál sám. Několikrát nám Státní fond odmítl dát grant a dostali jsme ho až po poslední obměně členů Rady fondu. Česká televize se také rozhodovala sedm let... Bylo to těžké, ale radostné.

Co ještě připravujete v rámci Zlatých šedesátých?

Celý projekt je značně širší. Vzniklo sice 26 portrétů osobností té doby pro Českou televizi. Natočili jsme ale více než 80 rozhovorů, některé i sedmihodinové a další ještě chceme natočit. Vzniknou tak dějiny

československého filmu šedesátých let. Počítáme s 6 hodinovými díly. Plánujeme i portréty těch kteří už nežijí (např. P. Juráčka, E. Schorma, A. Máši, A. Radoka, J. Papouška, Z. Lišky, E. Krumbachové, J. Jireše, F. Vláčila a dalších). Vzniká celovečerní distribuční dokumentární film Československá nová vlna. Připravujeme festival filmů té doby, nějakou ediční činnost, vydání v celém rozsahu na DVD a další. V neposlední řadě chceme zpřístupnit celý materiál pro studijní účely FAMU, Ústavu filmu a audiovizuální kultury Masarykovy univerzity, Slovenskému filmovému ústavu, případně dalším institucím.

Jeden z průběžných názvů cyklu, který dnes představujeme, byl Moje šedesátá. Vy jste vyrůstal v tvůrčím prostředí, obklopen umělci, filmaři. Jak na tu dobu vzpomínáte?

Prostředí a doba šedesátých let, ve kterých jsem vyrůstal, zásadně ovlivnily můj život. Byl to poslední pokus inteligence pozitivně ovlivnit svět. Film a kultura ještě hledaly především odpovědi na otázky.

Na čem dalším nyní pracujete, co plánujete?

Dokončuje se film Zuzany Piusy Babička a připravuji filmy podle scénáře Jana Pelce Smrt v Moskvě a podle předloh Ivana Martina Jirouse Magor dětem a povídek Lucie Piusy Ako vyzerá oko.

Čestmír Kopecký

Narodil se v roce 1952 v Praze. Po studiu na FAMU na Katedře organizace a řízení pracoval v Československé televizi jako vedoucí výrobního štábu, od roku 1990 jako vedoucí tvůrčí skupiny. Po odchodu z ČT v roce 1999 se stává ředitelem Městského divadla v Karlových Varech. Zakládá společnost První veřejnoprávní, v níž jako producent dal vzniknout například filmům Klíč k určování trpaslíků (2002), Nuda v Brně (2003), Sluneční stát (2005), ... a bude hůř (2007), Karamazovi (2008), Kuličky (2008). Od roku 2005 do 2007 pomáhal jako ředitel v Divadle Husa na Provázku Vladimírovi Morávkovi. Kromě toho dnes učí na FAMU a DAMU v Praze, připravuje rozsáhlý projekt pro Ostravu, žije v Českém ráji, a aby během dlouhých hodin na dálnici neusnul, telefonuje.

JAN LUKEŠ
autor námětu a scénáře

Jaká byla vaše cesta k prvnímu natáčecímu dni projektu Zlatá šedesátá?

Trvala skoro deset let – první návrh na realizaci projektu jsem podával České televizi už v roce 1997. Nebyl jsem ale úspěšný a myšlenka pak usnula na celá léta. Ožila až po Klíči k určování trpaslíků (2002) a edici Deníku Pavla Juráčka v roce 2003, kdy se zájem o kinematografii šedesátých let znovu spontánně zvedl, asi i u těch, kterým to období už vůbec nic neříkalo. Myšlenku jsme pak rozvíjeli ve stejném týmu s producentem Čestmírem Kopeckým a režisérem Martinem Šulíkem, jenže zase trvalo skoro stejně let, než se nám podařilo sehnat potřebné finance. Za tu víc než dekádu odešli bohužel na věčnost ti, které jsme mohli ještě zachytit. Třeba Jaromil Jireš nebo Antonín Máša, ale i někteří další tvůrci: Karel Kachyňa, Miloš Makovec, František Sádek.

Mohl byste přiblížit, jak vypadá práce scenáristy na dokumentárním filmu? V čem máte zásluhy na tom, že se zdárně završila první část projektu, tedy cyklus televizních dokumentů?

Ta práce začala ještě dřív, než jsem na Zlatá šedesátá vůbec pomyslel a spočívala ve vytrvalém sběru materiálu a získávání osobních kontaktů. Myslím totiž, že bez důvěry všech respondentů by vůbec nebylo možné tak rozsáhlý záměr rozjet a věřit v jeho naplnění. Proto bylo důležité, že se pro něj nadchl i Čestmír Kopecký a Martin Šulík nebo třeba střihač Jiří Brožek a kameramani Martin Štrba a Martin Šec – ti všichni mají respekt svých starších kolegů a byli pro mě zárukou, že neusilujeme o nic efemérního. V průběhu příprav a samotného natáčení pak šlo o vytvoření pružné ideové struktury, která by směřovala k maximálnímu „vytěžení“ zpovídaných osobností a zároveň byla otevřená všemu nečekanému a neznámému.

Co vám bylo bližší: soustředěná práce při rešerších, shromažďování materiálu a příprava, nebo samotné natáčení rozhovorů s tvůrci?

Na to se těžko odpovídá, protože ta první fáze v mém případě trvala spontánně asi dvacet let, po které jsem prostě akumuloval znalosti potřebné k tomu, aby mě vůbec projekt Zlatých šedesátých mohl napadnout a abych já sám měl pocit, že jsem ho jako autor hoden. Samotné natáčení proběhlo pak v několika etapách. První, zkusmá, v roce 2002, další dvě od loňského ledna v Praze, pak na jaře

v Bratislavě, zatím poslední letos v červnu znovu v Praze. Vždycky to bylo neobyčejně intenzivní, vyčerpávající v bezprostředním slova smyslu, ale také neobyčejně povznášející. Zejména když jsem si dodatečně uvědomil, že mnohahodinovými rozhovory s celkem osmdesáti čtyřmi předními českými a slovenskými filmaři jsem nejen já absolvoval školení, o jakém si i absolvent FAMU či filmové vědy může jen zdát.

Jedním z pracovních názvů projektu, který dnes představujeme, byl Moje šedesátá. Co pro vás osobně znamenají šedesátá léta a jak si na tu dobu pamatujete vy?

Úplně původní název byl Zlatá šedesátá, takže jsme se k němu nakonec jen vrátili. Název Moje šedesátá byl ve hře ve chvíli, když jsme uvažovali o tom, zda by pro jednotlivé portréty, vlastně osobní výpovědi, nebyl přesnější. Nakonec jsme dali přednost názvu zastřešujícímu, pod který se vejde i plánovaný historický cyklus. Pro mě osobně jsou šedesátá léta obdobím dospívání, kdy člověk vnímá všechno neobyčejně zjištěně a vytváří si základní názor na svět. V roce 1968 mi bylo osmnáct let a ten rok jsem zažil jako neopakovatelný vzestup víry a naděje, na němž se mimořádně podílel i film – náš i zahraniční. Co přišlo potom, okupací, normalizací i dneškem, upravilo mi už pohled na svět jen v detailech, jakkoli to může znít paradoxně. Svobodně se člověk může cítit i v nesvobodné zemi.

Mimo jiné jste také historik. Mohl byste se pokusit vysvětlit, proč byla šedesátá léta obdobím změny a zvratu v tolika zemích?

To souvisí s tím, co jsem právě řekl. Myslím, že to byla šťastná chvíle lidstva, kdy ještě žilo nějakými ideály, a zároveň se poctivě snažilo zjednat nápravu tam, kde byly tyto ideály zneužity. Jak to ale bylo i tehdy složité, dokazuje právě konfrontace zkušeností československých filmařů se zkušeností těch západních. Tam i zde žila ale naděje, zatímco dnes jako bychom se přímo vyžívali v přízemním přežívání a zájmu o blbosti.

Víme, že filmových osobností, se kterými se rozhovory zatím natáčely, bylo téměř devadesát. Proč diváci České televize uvidí nakonec jen dvacet šest dílů?

Česká televize si v této fázi objednala šestadvacetidílný cyklus hodinových portrétů, z nichž každý bude doprovázen celovečerním filmem příslušného tvůrce. Na ČT 2 v sobotu od 20.00, což je myslím pro půlroční seriál celkem luxusní prostor. Letos byl program České televize ve znamení osudových osmiček, Zlatá šedesátá by mohla tedy být jakousi vzpomínkovou labutí písní celé epochy. Do těch dvaceti šesti

dílů jsme vybrali především všechny žijící režiséry nové vlny, jejich předchůdce a učitele či souputníky. Jsou tam ale zastoupeni i vynikající tvůrci jiných profesí: kameramani, scenáristé či dramaturgové. Těch dalších skoro šedesát výpovědí použijeme v návazném, nejméně šestidílném historickém cyklu, který zmapuje dějiny československé kinematografie od jejího zestátnění v roce 1945 až do nástupu normalizace. V přípravách je i celovečerní film o československé kinematografii šedesátých let, který by ji ukázal zejména z hlediska mezinárodního kontextu. Když uvážíte, že ty nejstručnější výpovědi jsou dvou až tříhodinové, většina však čtyř až sedmihodinová, je to téměř pět set hodin materiálu, který jistě najde i další využití. Vždyť je v tom kus naší společné paměti.

Na čem dalším nyní pracujete, co plánujete?

S dokončením těch dvaceti šesti dílů je stále ještě dost práce, jejíž největší tíha leží ovšem teď na Martinovi Šulíkovi. Já sám se snažím paralelně dopsat knihu o vztahu české a slovenské kinematografie k politické moci od roku 1945 do dneška, která by měla vyjít příští rok jako doprovod cyklu.

Jan Lukeš

Editor, filmový a literární kritik se narodil v roce 1950 v Praze. Vystudoval FF UK, v roce 1987 ukončil dvanáctiletou kariéru čističe oken, aby se stal výzkumným pracovníkem Československého filmového ústavu, později redaktorem Lidových novin. Dnes spolu s Janem Schmidem připravuje televizní literární revue Třistatřicettři a zároveň pracuje v Národním filmovém archivu. Napsal knihy Prozaická skutečnost (1982), Orgie střídmosti (1993), Stalinské spirituály (1995), Hry doopravdy (1998) a Srdcerváč (2005). Je autorem námětu a scénáře filmu Klíč k určování trpaslíků podle deníků Pavla Juráčka z roku 2002. O rok později editoval Deník Pavla Juráčka, za což získal cenu Magnesia Litera za nakladatelský čin.